

Voorstel inspiratiesessie dorpenbeleid 2.0 Barneveld en Scherpenzeel

Introductie

Veel gemeenten in Nederland staan voor de uitdaging om hun dorpenbeleid op een goede manier vorm te geven. Deze sessie is erop gericht om inspiratie te bieden over de toekomst van het dorpenbeleid van Barneveld en Scherpenzeel. Dit gaat zowel over de vraag hoe het dorpenbeleid in de toekomst vorm kan krijgen én over de vraag hoe het proces om daar te komen eruit zou moeten zien. In deze sessie spreken we met (ervarings)deskundigen en gaan we met elkaar in gesprek. Hierbij nemen we geen besluiten, maar doen we inspiratie op hoe we het dorpenbeleid 1.0 verder brengen tot een dorpenbeleid dat passend is voor Barneveld en Scherpenzeel.

Programma inspiratiesessie dorpenbeleid (3 uur)

Digitale inloop en welkomstwoord door moderator (Berenschot) (10 minuten)

Blok 1: Waar staan we? (60 minuten, presentaties en discussie)

Barneveld en Scherpenzeel staan niet alleen in hun uitdaging om een solide dorpenbeleid vorm te geven. Het vormgeven van een dorpenbeleid is een uitdaging waaraan ook op nationaal niveau en wetenschappelijk veel aandacht aan wordt besteed.

In deze introductie starten we met een blik vanuit de wetenschap, gevolgd door een discussie over mogelijkheden voor dorpenbeleid. Daarna vragen we de beide gemeenten om hun huidige dorpenbeleid toe te lichten en prioriteiten voor de toekomst te formuleren. We kijken vanuit deze verschillende perspectieven naar dorpenbeleid en zorgen voor een gelijke informatiepositie.

Sprekers:

- [REDACTED] Universiteit Tilburg: wat zijn de mogelijkheden voor binnengemeentelijke organisatie en wat gebeurt er in het land? Wat wil je bereiken met dorpenbeleid en wat is daarvoor nodig?
- Gemeentesecretaris Barneveld: toelichting op dorpenbeleid Barneveld
- Gemeentesecretaris Scherpenzeel: toelichting op dorpenbeleid Scherpenzeel

Blok 2: Speeddatesessies met ervaringsdeskundigen (3 x 20 minuten in break-out rooms)

In Nederland zijn er meer gemeenten die handen en voeten proberen te geven aan dorpenbeleid. In grote lijnen kan onderscheid worden gemaakt in drie verschillende categorieën, zie het inspiratiedocument kernendemocratie in bijlage 1.

In dit blok gaan we in break-out rooms 'speeddaten' met ervaringsdeskundigen van gemeenten die een uitwerking van dorpenbeleid hebben gemaakt. Thema's die centraal staan:

- Welke vorm van dorpenbeleid voeren zij uit? (Verdeling zeggenschap, budget, waarborgen identiteit kernen)
- Hoe zijn zij tot die het dorpenbeleid gekomen (proces met raad, bestuur en inwoners)?

Blok 3: Samen komen tot concrete vervolgstappen (30 minuten in twee break-out rooms, 15 minuten plenaire terugkoppeling)

Bij de vormgeving van een dorpenbeleid is de betrokkenheid en deelname van maatschappelijke organisaties en van inwoners van groot belang. In kleine groepen gaan we in gesprek over het vervolgproces. Hoe worden bestuurders, maatschappelijke organisaties en inwoners betrokken? Welke volgende stappen kunnen en moeten gezet worden en wat heeft prioriteit? Na afloop deelt elke groep zijn ervaringen plenair.

Dankwoord en slot (10 minuten)

Praktische zaken

Genodigden

- 3 ambtenaren van Barneveld, te denken aan gemeentesecretarissen, strategisch adviseurs, ambtenaren verantwoordelijk voor het huidige dorpenbeleid.
- 3 ambtenaren van Scherpenzeel, te denken aan gemeentesecretarissen, strategisch adviseurs, ambtenaren verantwoordelijk voor het huidige dorpenbeleid.
- Ministerie van BZK:
 - [REDACTED] senior beleidsmedewerker bestuur
 - [REDACTED] beleidsmedewerker inrichting openbaar bestuur
- Provincie Gelderland:
 - [REDACTED] adviseur Kijk op Scherpenzeel
 - [REDACTED] Projectleider beleidsprogramma leefbaarheid
- Berenschot:
 - [REDACTED]
 - [REDACTED]

Sprekers

[REDACTED] van Tilburg University heeft voor BZK onderzoek gedaan naar de vormen van binnengemeentelijke organisatie. Hierbij heeft hij gekeken naar de bestaande juridische belemmeringen en ook mogelijkheden. Dit onderzoek kan worden gezien als een foto van de meest/veelvoorkomende vormen van binnengemeentelijke organisatie. Dit onderzoek heet 'kleurrijk en kleinschalig' en is online te vinden via <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/256225/kleinschalig-kleurrijk-20190213.pdf>.

Ervaringsdeskundigen

Wij stellen voor een drietal gemeenten te vragen om hun dorpenbeleid toe te lichten. Hierbij is het behulpzaam om in drie verschillende vormen van dorpenbeleid meer inzicht te krijgen. De voorbeelden tijdens deze sessie zijn niet volledig en uitputtend, het is geen representatie van al het dorpenbeleid in Nederland, maar het is wel een manier om inspiratie op te doen en uit te vinden wat passend zou kunnen zijn voor Barneveld en Scherpenzeel. Graag bepalen we verder in overleg met de gemeenten en Democratie in Actie (BZK) welke gemeenten we uitnodigen.

Digitaal

Deze sessie zal vanwege de maatregelen rondom het coronavirus digitaal worden vormgegeven via Zoom. Daardoor kunnen we efficiënt wisselen tussen een plenaire bespreking en deelsessies en kunnen voldoende mensen deelnemen aan de sessie.

Het is overwogen om de bijeenkomst fysiek door te laten gaan, maar hier is vanaf gezien vanwege het aantal deelnemers en de aanhoudende corona-maatregelen.

Bijlage 1. Inspiratiedocument kernendemocratie

Voorbeelden politieke binnengemeentelijke organisatie

Direct gekozen politici (niet zijnde leden van de gemeenteraad) die besluiten nemen voor kern/gebied.

1. Amsterdam – Weesp

- De gemeente Weesp is in vergelijking met de gemeente Amsterdam een kleine gemeente. Daarom is besloten om na de herindeling een speciale dorpsraad in te richten in de gemeente Weesp, zodat bewonersbelangen gehoord blijven.
- Weesp krijgt een gekozen volksvertegenwoordiging in de vorm van een bestuurscommissie, gelijktijdig met de gemeenteraadsverkiezingen.
- De bestuurscommissie voor Weesp kiest uit haar midden een dagelijks bestuur, die binnen de stedelijke (beleids)kaders van Amsterdam eigen afwegingen en keuzes kan maken. De taken en bevoegdheden worden binnen de wettelijke kaders afgestemd op de Weesper context.
- De bestuurscommissie van Weesp kan beschikken over een eigen (buurt)budget.
- Het dagelijks bestuur van Weesp heeft een directe samenwerkingslijn met een van de collegeleden van Amsterdam.

2. Zwijndrecht (Heerjansdam)

- De kern Heerjansdam heeft na haar samenvoeging met Zwijndrecht een gekozen dorpsraad gekregen. Het college van burgemeester & wethouders van de gemeente Zwijndrecht initieert eens in de vier jaar de verkiezing van de leden voor de dorpsraad, waardoor de legitimiteit van de dorpsraad is gewaarborgd. De positie van de dorpsraad is verankerd in de dorpsraadverordening Heerjansdam, waarin onder meer de rol van de dorpsraad staat beschreven.
- De dorpsraad is een commissie van advies aan de gemeenteraad en het college van burgemeester & wethouders en zet zich in om de belangen van haar medebewoners te behartigen
- Jaarlijks ontvangt de dorpsraad een leefbaarheidsbudget van rond de €40.000,- van de gemeente Zwijndrecht. Hiermee worden bijdragen verstrekt aan medebewoners voor activiteiten en evenementen. De middelen worden ook aangewend voor overige bewonersinitiatieven en voor het verbeteren van de fysieke buitenruimte.
- Ook is het college van burgemeester & wethouders opgedeeld in wijkwethouders en heeft de burgemeester, samen met een vaste ambtelijke dorpsraadcoördinator, een belangrijke rol in het contact tussen de dorpsraad van Heerjansdam en de gemeente Zwijndrecht. Zij zijn regelmatig in het dorp te vinden en wonen vergaderingen bij om op de hoogte te blijven van relevante ontwikkeling. De dorpsraadcoördinator heeft bovendien een faciliterende en ondersteunende functie richting de dorpsraad.

3. Rotterdam

- Rotterdam is onderverdeeld in veertien gebieden met elk een eigen gebiedscommissie. Deze commissies behartigen de belangen van de inwoners van een gebied en de leden worden rechtstreeks gekozen via lijsten. De verkiezingen hiervoor vinden tegelijkertijd met de gemeenteraadsverkiezingen plaats.
- De gebiedscommissies zijn verantwoordelijk voor het gevraagd en ongevraagd adviseren over gemeentelijk beleid dat het gebied raakt; het opstellen van een gebiedsplan met hun wijken en het aanjagen en faciliteren van bewonersinitiatieven en participatie. De gebiedscommissies kunnen bovendien subsidie verlenen aan bewonersinitiatieven.
- Ook heeft de gemeente Rotterdam een aantal gebiedsdirecteurs in dienst bij wie de gebiedscommissies aan de bel kunnen trekken als de uitvoering van de door hen opgestelde gebiedsplannen niet goed verloopt.
- De gemeente Rotterdam kent naast de gebiedscommissies tal van andere mogelijkheden voor inwoners om te participeren. Centraal hierbij staat de vraag: hoe betreft de gemeente zo goed mogelijk alle inwoners bij de besluitvorming? De gemeente probeert daarbij nadrukkelijk aandacht te schenken aan verschillende burgerschapsstijlen, waardoor zij participatie voor verschillende groepen inwoners mogelijk maakt.

Voorbeelden maatschappelijke binnengemeentelijke organisatie

Commissies of teams van maatschappelijke organisaties, die voor een bepaald deel van de gemeente besluiten nemen, taken uitvoeren of adviseren.

4. Súdwest-Fryslân

- Gemeente Súdwest-Fryslân bestaat uit 89 kernen, waaronder de kern Bolsward.
- Alle kernen worden vertegenwoordigd door stads-, wijk- en dorpsbelangen, die allen een dorpsvisie opstellen. Deze belangen staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en hebben elk hun eigen statuten en visie.
- De gemeente heeft er bewust voor gekozen ruimte te bieden aan de dorps- en wijkbelangen om zelf hun structuur te bepalen en geen blauwdruk te op te leggen. Gezamenlijk met de dorps- en wijkbelangen worden prioriteiten opgesteld, zodat de gemeente vervolgens in samenspraak kan beoordelen hoe de prioriteiten vormgegeven worden en wie welke rol op zich neemt.
- De gemeente heeft een kernenfonds ingesteld waarmee initiatieven en plannen van dorpen ondersteund kunnen worden. De gemeente werkt voornamelijk faciliterend richting de dorpsbelangen, levert maatwerk en heeft geen bevoegdheden overgeheveld of expliciete rolafspraken gemaakt.

5. Haarlemmermeer

- De Haarlemmermeer kent ruim 25 kernen. Gezien de grootte, variatie en hoeveelheid van dorpen beschouwt de gemeente dorpen wijkraden als essentieel onderdeel van het verkleinen van de afstand tussen het gemeentehuis en de gemeenschap.
- De gedachte hierachter is dat het niet mogelijk is om meer dan 25 kernenvisies op te stellen zonder dat er op één of andere manier met de inwoners wordt gesproken over wat zij belangrijk vinden voor hun eigen leefomgeving. De gemeente heeft hierbij bewust gekozen om de beslissing over de vorm van een dorpsraad bij het dorp zelf te leggen, zodat kan worden voortgeborduurd op de bestaande energie.
- Na evaluatie heeft de gemeente verschillende rollen opgesteld voor de dorpsraden zodat er concretere afspraken gemaakt kunnen worden tussen gemeente en dorpsraden over de verwachtingen.

6. Meijerijstad

- De gemeente Meijerijstad is op 1 januari 2017 ontstaan uit een fusie van de gemeenten Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel en heeft meer dan 80.000 inwoners.
- De drie kernen kennen meerdere dorps- en wijkraden. Om de relatie met de wijk- en dorpsraden te ondersteunen zijn vier buurtadviseurs aangesteld die het eerste aanspreekpunt zijn van de gemeente voor zaken die spelen in buurten, wijken en dorpen.
- Op bestuurlijk niveau biedt de gemeente Meijerijstad een vast aanspreekpunt (contactpersoon) voor de wijk- en dorpsraden. Elke wethouder is contactwethouder voor een aantal wijk- en dorpsraden.
- De wijk- of dorpsraad is geen nieuwe bestuurslaag in de gemeente, maar een spreekbuis van wijk of dorp. De wijk- of dorpsraad behartigt gemeenschappelijke belangen van de inwoners van betreffende wijk / dorp.

7. Bronckhorst

- Sinds 2005 is de gemeente Bronckhorst een heringedeelde gemeente met een actief kernenbeleid.
- De vier grootste kernen hebben een eigen toekomstvisie opgesteld. In deze visie worden ook de plannen uiteengezet om een vitale kern te blijven.
- De verschillende visies zijn opgesteld door werkgroepen uit de kernen zelf.
- Er is vanuit de gemeente Bronckhorst budget vrijgemaakt om te zorgen dat de plannen van deze kernen gerealiseerd kunnen worden.

Voorbeelden binnengemeentelijke participatie

Inwoners die werken aan burgerinitiatieven, met buurtbudgetten, adviseren of wijkreferenda organiseren.

8. Oss (Geffen)

- De gemeente Oss heeft in 2016 voor het dorp Geffen een burgerbegroting¹ ingesteld, nadat door een herindeling het dorp Geffen bij Oss is gevoegd. In totaal kent Oss 24 kernen.
- Door haar inwoners meer verantwoordelijkheid en zeggenschap te geven, wilde Oss de betrokkenheid van de burgers en hun vertrouwen in de politiek vergroten.
- Formeel beslissen burgers niet over de besteding van gemeentegeld, want het 'budgetrecht' ligt bij de gekozen gemeenteraad. De gemeenteraad heeft daarom spelregels opgesteld waarbinnen de burgerbegroting kon worden gemaakt.
- In totaal hebben driehonderd mensen uit Geffen meegedaan aan de proef. De proef met de burgerbegroting is na drie jaar gestopt, maar via wijk- en dorpsraden kunnen inwoners nog steeds kunnen meedenken over het beleid in hun woonomgeving.

9. Molenlanden

- De gemeente Molenlanden kent twaalf dorpen en één stad. De gemeente heeft een aantal kerncontactfunctionarissen in dienst die dienen als contactpersonen voor een aantal vaste kernen. Zij dienen als verbinder tussen de inwoners van de kernen en de ambtelijke organisatie. Hun hoofdtaken bestaan uit het weten wat er speelt in de kernen en het verbinden van de juiste personen met elkaar.
- De meeste dorpen hebben een dorpsoverleg, maar deze overleggen hebben bewust geen specifieke status om ruimte voor verschil mogelijk te maken. De leden van deze dorpsoverleggen zijn niet gekozen en hebben ook geen officiële adviesstatus.
- Er is wel een budget van enkele duizenden euro's per overleg beschikbaar voor faciliteiten, kleine voorzieningen en het opstellen van een dorpsagenda. De besteding hiervan is vrij en het is niet verplicht om een dorpsagenda op te stellen.
- Naast de dorpsoverleggen is er ruimte voor invloed op de directe leefomgeving. Een voorbeeld is een fonds van €100.000,- voor initiatieven uit de samenleving. Iedereen kan aanspraak maken op een bijdrage uit dit fonds, mits aan enkele spelregels wordt voldaan.

10. Hoekse Waard

- De gemeente Hoekse Waard bestaat uit 17 dorpskernen.
- Inwoners van de dorpskernen hebben in aanloop naar de omgevingsvisie ideeën aan kunnen leveren van welke opgaven noodzakelijk zijn om aan te pakken in de verschillende kernen.
- Aan de hand van deze opgaven en van verschillende cijfers zijn kern DNA's gemaakt, waarin de stand van de kern wordt besproken.

¹ <http://democraticchallenge.nl/burgerbegroting-geffen/>